

Beynəlxalq mədəni əlaqələrin inkişafı yolları

Daimi diplomatik nümayəndəliklər hər bir dövlətin xarici aləmlə ünsiyyətini quran, iqtisadi, siyasi və mədəni əlaqələrinin genişlənməsinə xidmət göstərən orqandır. Yerləşmə dövləti ilə akkreditə edən dövlət arasındakı ikitərəfli qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq yalnız siyasi-diplomatik gedişlərin toplusu kimi təsəvvür olunarsa, bu mexanizmin təkanvericisinin mədəni əlaqələr olduğu da danılmamalıdır. Təbii ki, səfirlik institutunun fəaliyyəti ilk növbədə təmsilçilik anlamında baxılmalıdır. Xarici fəaliyyət orqanı kimi səfirliklər öz funksiyalarının yerinə yetirilməsində suverenlik və bərabər hüquqluluq prinsiplərinə söykənir. Bu heç də o demək deyildir ki, səfirliklər yalnız siyasi-diplomatik fəaliyyətlə məşğul olmalıdır.

1961-ci il "Diplomatik əlaqələr haqqında" Vyana konvensiyasının səfirliklərin funksiyalarından bəhs edən 3-cü maddəsində bu orqanlar qarşısında "...akkreditə edən dövlətlə yerləşmə dövləti arasında dostluq münasibətlərini genişləndirmək və iqtisadiyyat, mədəniyyət və elm sahəsində onlar arasındakı qarşılıqlı əlaqələri inkişaf etdirmək" vəzifəsi qoyulur. Belə qənaətə gəlməliyik ki, öz ölkəsini təmsil etmək dedikdə həm də onun mədəniyyətini tanıtmaq, təbliğ etmək, müasir mədəni integrasiya proseslərində iştirakçı olmasına zəmin yaratmaqdır.

Öz xalqının zəngin mədəni irsini, etnoqrafiyasını, musiqi sənətini, incəsənətinin digər qollarını yad dövlətdə təbliğ etmək məqsədi ilə səfirliklər çox geniş tədbirlər planı qurmalı olur və bu işə yalnız mədəni əlaqələr üzrə ataşələr yox, səfirliyin bütün personalı, diplomatların xanımları da qatılırlar. Qeyd olunmalıdır ki, yerləşmə dövlətində digər dövlətlərin də səfirlikləri fəaliyyət göstərir. Belə bir şəraitdə səfirliklər hər hansı mərasimə digər həmkarlarını da dəvət etməklə əlaqələrin coğrafiyasını daha da genişləndirmiş olurlar.

Tarixi qaynaqlarda göstərilir ki, səfirlər yad dövlətə yollanarkən öz dövlətinin var-qüdrətini, onu uzaq sərhədlərdə tanıda biləcək sərvətlərini nümayiş etdirmək əzmində olurdular. Avropa dövlətləri ilə geniş əlaqələri və səfirlik təsisatı olan Ağqoyunlu və Səfəvilər dövlətlərində də bu ənənələr mövcud olmuşdur. Səfəvi hökmdarı İsmayıl şahın şəxsi elçisi Fəthi bəyin başçılıq etdiyi 11 nəfərlik nümayəndə heyəti Venetsiyaya yollanarkən saray əyanlarının xanımlarının hər birinə qırmızı atlasdan 12 arşın (indiki anlamda təqribən 5 metrə bərabər) donluq aparmışdılar. Yəqin ki, o dövr üçün bu çox qiymətli hədiyyə sayılırdı və həm də Səfəvi dövlətinin şərqdə bahalı parça və ipək istehsalı mərkəzlərindən biri olması faktını təsdiqləyirdi. Digər dövlətlərin təcrübəsində də

analoji hadisələrə rast gəlmək mümkündür. İngilis kraliçası I Yelizaveta rus çarına orqan musiqi aləti hədiyyə etməsi buna misal ola bilər. O vaxtlar bu musiqi aləti haqda rusların, güman ki, təsəvvürü olmamışdı və qiymətsiz hədiyyə əsl heyrat doğurmuşdu.

Zaman dəyişsə də, yad döv-lətdə milli adət və ənənələrin, təbiiq sənət nümunələrinin təbliği əvvəlki kimi ön sırada duran vəzifə olaraq qalır. Səfirələrin in-dinin özündə qəbul edən dövlət-də etimadnamə təqdim olunma mərasiminə milli geyimdə gəlişi heç də təsadüfi deyildir. Bu təcrübədən demək olar ki, bütün ərəb dövlətlərinin, Afrika dövlətlərinin, Hindistan və Cənub-Şərqi Asiya dövlətlərinin, İran İslam Respublikasının səfirləri əhəmiyyətli dərəcədə bəhrələ-nirlər. Bəzi dövlətlərdə (Məra-keş Krallığı, Əlcəzair və s.) səfir-lərin etimadnamələri milli bayram günlərində qəbul olu-nur. Bu sadəcə protokol tədbiri deyil, həm də bu dövlətlərə ye-ni təyin olunmuş səfirlərin xalq-ın mədəniyyəti ilə ilk tanışlı-ğıdır. Liviya Ərəb Xalq Cəma-hiriyyəsinin başçısı Muammar Qəddafi bu dövlətə rəsmi səfərə gələn dövlət və hökumət baş-çılarını, səfirləri və beynəlxalq təşkilatların təmsilçilərini ərəb dünyasının özünəməxsus keç-mişini yaşadan xalı və mütək-əli çadırda qəbul edir. İnsanın bütün fəallıyyət formaları məq-sədlı olduğundan, sadalanan faktlar da mədəni irsin nümayişi cəhədidir.

Səfirliklərin öz dövlətinin milli bayram günündə diplomatik korpusun iştirakı ilə qəbul keçir-

məsi xüsusi qeyd olunmalıdır. Belə bir yüksək səviyyəli tədbirin keçirilməsi zamanı səfirliklər də-vət olunacaq şəxslərə öz dövlətini daha yaxından tanımaq imkanı qazanır. Bu məqsədlə qabaqcadan konsert truppası dəvət olunur, səfirliklərdə foto, kitab sərgləri keçirilir və əl işləri nümunələri nüma-yış etdirilir. Bir çox dövlətlərin səfirlikləri hətta stola düzüləcək içkilərin, mineral suların və şir-ələrin öz ölkəsinin məhsulu olmasına üstünlük verirlər. Azər-baycan Respublikasını təmsil edən xarici əlaqə orqanı kimi səfirliklə-rimiz qəbullarda milli kulina-riyamıza üstünlük verməlidirlər. Heç də sirr deyil ki, bizə yaxın olan dövlətlərin bir çoxunda lavaşı hələ də "gürdü çörəyi" kimi tanınırlar. Kababı da, dolmanı da eləcə. Müxtəlif məqamlarda ke-çirilən "Çay", "Kokteyl" və s. tip-li qəbullarda milli şirniyyatlara (şəkərbura, paxlava, noğul-nabat) xüsusi yer ayrılmalıdır. Uzaq me-redianlarda bu işin ağırlığını sə-firin və diplomatik nümayəndəli-yin personalının xanımları öz çiy-ninə götürürlər. Milli adət və ən-ənələrin yerləşmə dövlətində təb-liği üçün "Novruz bayramı" ol-duqca əlverişli məqamdır. Bu məqsədlə səfirliklərin əməkdaş-ları səmənı cücərtməyi özünə borc bilir. Bu bayramın əsl mahiy-yyətini əcnəbilərə çatdırmaq məq-sədi ilə televiziya proqramlarına üz tutmaq, tonqal çatmaq, bayram şamları yandırmaq, digər səfirlik-lərin kollektivlərini də bayram tədbirlərinə dəvət etmək lazımdır. Səfirliyin əməkdaşlarının kosa, keçəl rolunda çıxışı, milli rəqslər, təbii ki, gecənin yadda qalan olmasına şərait yaradır. Lakin etiraf etməliyik ki, vətəndən

uzaqlarda bütün sadalananları icra etmək bir qədər çətindir. Bu işdə Mədəniyyət Nazirliyinin

səfirliklərlə birgə fəallıyyət proq-ramı olmalı, vaxtaşırı musiqi və rəqs kollektivlərinin ayrı-ayrı dövl-ətlərə ezamiyə olunması işi can-lanmalı, səfirliklərin sifarişləri tez və kəfiyyətli icra olunmalıdır. Ar-tıq bu sahədə kifayət qədər təcr-übə vardır. Xalq artisti A.Qası-movun xarici dövlətlərdəki çıxışları, N.Dostəliyevanın Nor-veç kamera orkestri ilə birgə kon-sert proqramı deyilənlərə misal ola bilər.

Səfirliklərimizin fəallıyyəti-nin bir qolu da zəngin Azər-baycan mədəniyyətinin təhlükəsiz-liyini təmin etməkdən ibarətdir. Bu işin nəticəsi kimi Ü.Hacıbə-yovun məşhur "Arşın mal alan" komediyasının ermənilərin öz adına yazmaq cəhdinin qarşısı alındığını qeyd etmək olar. Təbii ki, hələ orta əsrlərdən Av-ropa bazarlarında səsi-sorağı ya-yılan Azərbaycan xalqlarının bu gün daha geniş təbliği olun-masına ehtiyac var.

Artıq leksikonda özünə inamlı yer tutan "beynəlxalq ü-nsiyyət" anlayışı çoxyönlü dövl-ətlərarası əlaqələr sırasında mə-dəni ilşkilərə daha üstünlük ve-rir. Yaxın-uzaq meridianlarda Azərbaycan sözünü neçə-neçə xalqın dilinə çevirməyə ehtiyac yoxdur. Bunu bircə "Yallı" rəq-si, yaxud "Muğam dəstgahı", "Cücələrim" mahnısı ilə də çat-dırmaq mümkündür.

Nigar İSAYEVA